

NAUČNI SKUP
RAZVOJ NAUČNIH DISCIPLINA NA PRAVNOM FAKULTETU
UNIVERZITETA U SARAJEVU

Knjiga sažetaka

Sarajevo, 2021.

NAUČNI SKUP
*RAZVOJ NAUČNIH DISCIPLINA NA PRAVNOM FAKULTETU UNIVERZITETA U
SARAJEVU*

Knjiga sažetaka

Sarajevo, 2021.

Naslov

NAUČNI SKUP RAZVOJ NAUČNIH DISCIPLINA NA PRAVNOM FAKULTETU
UNIVERZITETA U SARAJEVU

Knjiga sažetaka

Glavna i odgovorna urednica

Prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić

Organizacioni odbor

Prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić

Prof. dr. Fikret Karčić

Prof. dr. Borislav Petrović, akademik

Prof. dr. Jasminka Gradašćević-Sijerčić

Prof. dr. Meliha Powlakić

Prof. dr. Zinka Grbo

Prof. dr. Kanita Imamović-Čizmić

Prof. dr. Zdravko Lučić

Prof. dr. Amina Nikolajev

Prof. dr. Midhat Izmirlija

Naučni odbor

Prof. dr. Fikret Karčić, predsjednik

Prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić

Prof. dr. Borislav Petrović, akademik

Prof. dr. Abedin Bikić

Prof. dr. Jasminka Gradašćević-Sijerčić

Prof. dr. Meliha Powlakić

Prof. dr. Zdravko Lučić

Prof. dr. Amina Nikolajev

Sekretar Naučnog odbora

Prof. dr. Edina Sudžuka

Izvršni odbor

Prof. dr. Midhat Izmirlija, koordinator

Mr. sc. Selma Mezetović-Međić

Dr. sc. Amila Svraka-Imamović

Ena Gotovuša, MA iur.

Damir Muminović, MA iur.

Nasir Muftić, MA iur.

Harun Išerić, MA iur.

Anisa Ruhotina, MA iur.

Kanita Pruščanović, MA iur.

Lejla Ramić, MA iur.

Tahir Herenda, LL.M.

SADRŽAJ

Program Naučne konferencije	1
Dr. sc. Jasminka Gradašćević-Sijerčić <i>Razvoj radnog prava u studijskim programima Pravnog fakulteta u Sarajevu</i>	5
Dr. sc. Jasna Bakšić-Muftić <i>Teorija prava i države u pravnom obrazovanju – dosadašnji koncepti i izazovi novog vremena</i>	6
Dr. sc. Nežla Borić, dr. sc. Lejla Balić <i>Razvoj ustavnog i međunarodnog javnog prava u studijskim programima Pravnog fakulteta u Sarajevu</i>	8
Dr. sc. Meliha Povlakić, dr. sc. Sanjin Omanović, dr. sc. Abedin Bikić, dr. sc. Almedina Šabić Učanbarlić, dr. sc. Darja Softić Kadenić, Anisa Ruhotina, MA <i>Razvoj naučnih disciplina iz oblasti građansko pravo i građansko procesno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu</i>	10
Dr. sc. Džamna Vranić <i>Razvoj naučne discipline porodično pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu</i>	12
Dr. sc. Borislav Petrović, akademik, dr. sc. Amila Ferhatović <i>Razvoj krivičnogprave naučne oblasti</i>	13
Dr. sc. Hajrija Sijerčić-Čolić <i>Razvoj naučne discipline krivično procesno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu</i>	14
Dr. sc. Dragan Petrovec <i>Slovenska i bosanskohercegovačka penologija – tajna veza</i>	15
Dr. sc. Kanita Imamović-Čizmić <i>Državna intervencija u ekonomiji – od ekonomske politike do ekonomske analize prava</i>	16

Dr. sc. Edina Sudžuka <i>Razvoj finansijskopравnih naučnih disciplina na Pravnom fakultetu u Sarajevu</i>	17
Dr. sc. Zdravko Lučić, Mirza Hebib, mag. iur. <i>Rimsko pravo – legitimacijski faktor europskog identiteta</i>	18
Dr. sc. Enes Durmišević <i>Tradicionalni i novi pristupi izučavanju pravne historije na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu</i>	19
Tahir Herenda, LL.M., dr. sc. Amila Svraka-Imamović <i>Razvoj komparativnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu</i>	20
Dr. sc. Marko Petrak <i>Rimsko pravo i suvremeni pravni sustavi</i>	21

Program Naučnog skupa
“Razvoj naučnih disciplina na Pravnom fakultetu
Univerziteta u Sarajevu”
27. septembar 2021. godine

- 10:00 Otvaranje Naučnog skupa i pozdravni govor
prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić, dekanesa Pravnog fakulteta
Univerziteta u Sarajevu

prof. dr. Rifat Škrijelj, rektor Univerziteta u Sarajevu

I Sesija – Razvoj naučnih disciplina na Katedri za državno i
međunarodno javno pravo
Moderator: prof. dr. Jasminka Gradašćević-Sijerčić

- 10:10 Prof. dr. Jasminka Gradašćević-Sijerčić: *Razvoj radnog prava u studijskim programima Pravnog fakulteta u Sarajevu*
- 10:25 Prof. dr. Jasna Bakšić-Muftić: *Teorija prava i države u pravnom obrazovanju – dosadašnji koncepti i izazovi novog vremena*
- 10:40 Prof. dr. Nežla Borić – prof. dr. Lejla Balić: *Razvoj ustavnog i međunarodnog javnog prava u studijskim programima Pravnog fakulteta u Sarajevu*
- 10:55 Prof. dr. Edin Šarčević, Univerzitet u Leipzigu
- 11:10 Prof. dr. Zoran Pajić, Department of War Studies, King's College London
- 11:25 Dr. Dražen Petrović, registrar Međunarodne organizacije rada
- 11:40 *Diskusija*
- 11:55 Pauza

II Sesija – Razvoj naučnih disciplina na Katedri građanskog prava i Katedri krivičnog prava

Moderatori: prof. dr. Meliha Powlakić i prof. dr. Borislav Petrović, akademik

12:05 Prof. dr. Meliha Powlakić, prof. dr. Sanjin Omanović, prof. dr. Abedin Bikić, prof. dr. Almedina Šabić Učanbarlić, prof. dr. Darja Softić Kadenić, Anisa Ruhotina, MA: *Razvoj naučnih disciplina iz oblasti građansko pravo i građansko procesno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu*

12:20 Prof. dr. Džamna Vranić: *Razvoj naučne discipline porodično pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu*

12:35 Prof. dr. Marija Draškić, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

12:50 Prof. dr. Suzana Bubić, profesor emeritus, Pravni fakultet Univerzitet “Džemal Bijedić” u Mostaru

13:05 *Diskusija*

13:20 Pauza

13:25 Prof. dr. Borislav Petrović, akademik – prof. dr. Amila Ferhatović: *Razvoj krivičnopravne naučne oblasti*

13:40 Prof. dr. Hajrija Sijerčić-Čolić: *Razvoj naučne discipline krivično procesno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu*

13:55 Prof. dr. Dragan Petrovec, Univerzitet u Ljubljani – Pravni fakultet: *Slovenska i bosanskohercegovačka penologija – tajna veza*

14:10 *Diskusija*

14:25 Pauza za ručak

III Sesija – Razvoj naučnih disciplina na Katedri pravno-ekonomskih nauka i Katedri za pravnu historiju i komparativno pravo

Moderatori: prof. dr. Amina Nikolajev i prof. dr. Zdravko Lučić

- 15:15 Prof. dr. Kanita Imamović-Čizmić: *Državna intervencija u ekonomiji – od ekonomske politike do ekonomske analize prava*
- 15:30 Prof. dr. Edina Sudžuka: *Razvoj finansijskopравnih naučnih disciplina na Pravnom fakultetu u Sarajevu*
- 15:45 Prof. dr. Branko Radulović, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
- 16:00 *Diskusija*
- 16:10 Pauza
- 16:25 Prof. dr. Zdravko Lučić i v. ass. Mirza Hebib, MA: *Rimsko pravo – legitimacijski faktor europskog identiteta*
- 16:30 Prof. dr. Enes Durmišević: *Tradicionalni i novi pristupi izučavanju pravne historije na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu*
- 16:45 Ss. Tahir Herenda, LL. M. i dr. sc. Amila Svraka-Imamović: *Razvoj komparativnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu*
- 17:00 Prof. dr. Marko Petrak, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu: *Rimsko pravo i suvremeni pravni sustavi*
- 17:15 *Diskusija*
- 17:30 Pauza
- 17:45 Završne riječi izvjestilaca – rezime i zaključci Naučnog skupa: prof. dr. Midhat Izmirlija, prof. dr. Iza Razija Mešević, prof. dr. Amila Ferhatović, ss. Lejla Ramić, MA i prof. dr. Edin Halapić
- 17:50 Zatvaranje Naučnog skupa
prof. dr. Fikret Karčić, predsjednik Naučnog odbora

Sažeci

Dr. sc. Jasminka Gradašćević-Sijerčić

Redovna profesorica

Univerzitet u Sarajevu

Pravni fakultet

j.gradascevic.sijercic@pfsa.unsa.ba

RAZVOJ RADNOG PRAVA U STUDIJSKIM PROGRAMIMA PRAVNOG FAKULTETA U SARAJEVU

Sažetak

Analiza razvoja radnog prava u studijskim programima Pravnog fakulteta u Sarajevu oslonjena je na karakteristike državno-pravnog poretka i razvoj nauke u Bosni i Hercegovini.

Radno pravo kao samostalna pravna grana i naučna disciplina čini cjelinu s jakom uzročno-posljedičnom vezom, ali i s razlikom po sadržaju. Stoga, razvoj radnog prava kao pozitivnopravne naučne discipline predstavlja po prirodi stvari drugu stranu razvoja radnog prava kao grane prava u BiH. U posljednjih više od sedam decenija, radno pravo je i kao naučna disciplina i kao grana prava doživjelo dinamičan i raznovrstan razvoj u BiH. Uporedo s razvojem temeljenim na tradicijama kao i razvojnim tendencijama pojedinih država na tlu Evrope, savremeni razvoj radnog prava u BiH vezan je za veliki utjecaj pravnog sistema Evropske unije, odnosno za razvoj radnog zakonodavstva u okviru modela "fleksigurnosti". Do političke i ekonomske tranzicije, radno pravo kao grana prava u BiH predstavljalo je vrstu "novog ustavnog prava". Krajem 20. stoljeća u BiH je izvršeno rekodificiranje dotadašnjeg radnog zakonodavstva na osnovu njegove korektivne funkcije u okviru tržišnog načina privređivanja i upravljanja tržištem. Oslanjajući se na model radnog prava prilagođenog tržišnom načinu privređivanja, tokom provedbe Bolonjskoga procesa kreiran je nastavni plan i program radnog prava pri čemu se vodilo računa o: a) studijskom programu cijelog studija; b) definiranju očekivanih ishoda učenja, te sadržaju i metodama poučavanja, procjenjivanja i ocjenjivanja stečenih ishoda učenja i c) planu rada. Imajući u vidu bitnu karakteristiku radnog zakonodavstva vezanu za "dinamičnost", poseban značaj u organiziranju nastavnog procesa iz radnog prava imaju izvedbeni planovi za svaku akademsku godinu na osnovu kojih se kontinuirano prate kvalitativne i kvantitativne promjene u radnom zakonodavstvu.

Ključne riječi: predmet proučavanja radnog prava, grana prava, naučna disciplina, nastavni planovi i programi, radno pravo, socijalno osiguranje

Dr. sc. Jasna Bakšić-Muftić

Redovna profesorica

Univerzitet u Sarajevu

Pravni fakultet

j.baksic.muftic@pfsa.unsa.ba

TEORIJA PRAVA I DRŽAVE U PRAVNOM OBRAZOVANJU – DOSADAŠNJI KONCEPTI I IZAZOVI NOVOG VREMENA

Sažetak

Iz teorijske perspektive koju nudi pravna pedagogija – oblasti jurisprudencije, u ranijem periodu nastala su dva rada: *Pravni fakultet u Sarajevu – Izazovi u vremenu* (Bakšić-Muftić, 2012) i *Država i pravo u pravnom obrazovanju* (Bakšić-Muftić, 2014).

Za razliku od navedenih radova koji su izraz kritičke valorizacije odnosa države prema pravnom obrazovanju, feminizacije pravnog obrazovanja kao značajnog indikatora za poziciju znanja/obrazovanja u državi, sadržaja i udžbeničke literature iz naučne oblasti teorija prava i države, dilema u pogledu sadržaja predmeta, u ovom radu fokus je na dosadašnjim iskustvima iz primjene reformiranog *curriculum*a. Izdvojeno je dosadašnje iskustvo izvođenja nastave na izbornim predmetima (Pravna klinika iz ljudskih prava, Gender i pravo, Nomotehnika, Ustavno sudstvo) i prednosti rada u malim grupama koji daje poticaj kreativnom pristupu analizi specifičnih pitanja te doprinosi razmjeni znanja i ideja između akademske i studentske populacije. Otvaranjem novih izbornih sadržaja u *curriculumu* prošireni su tematski sadržaji koji nisu ili su samo djelimično obuhvaćeni sadržajem obaveznog predmeta. Primjena novih metoda rada u izmijenjenom *curriculumu*, kao što su analiza slučaja, debata, simuliranje suđenja, ima nesumnjivo pozitivan učinak na razvoj kritičkog mišljenja studenata/ica. Realiziranje nastave na II ciklusu studija na Teorijsko-pravnom smjeru je akademska, naučna i stručna nadgradnja u oblastima teorije države, teorije prava i sistema ljudskih prava koje prati razvijanje sadržaja na izbornim predmetima Teorija suvereniteta, Gender i pravo i Identitet i pravo. Imajući u vidu već stečeno znanje na prvom ciklusu i dobnu zrelost studenata/ica mogu se razvijati teme koje uključuju kompleksne sadržaje i istraživati savremena pitanja iz ove teorijske oblasti. Na trećem ciklusu/doktorskim studijama teorija prava i države ponuđena je kao izborni sadržaj za koji studenti/ice u svakoj generaciji pokazuju akademski interes. S obzirom na mali broj kandidata/kinja rad s ovim studentima/icama je mentorski rad. Rezultat su doktorske disertacije koje obrađuju relevantna pitanja i imaju teorijsku/praktičnu refleksiju na pravnu i političku stvarnost Bosne i Hercegovine. Značajna je prohodnost studenata/ica kroz tri ciklusa studija koja omogućava individualiziranje pristupa studentima/icama i profiliranje njihovog teorijskog interesa. Time se ojačava ukupni akademski potencijal i lokalna produkcija znanja u ovoj teorijskoj oblasti. U odnosu na prethodni zatvoreni model studija, reformirani *curriculum* i otvoreniji model doprinijeli

su širenju akademskog programa i značajnijem zadovoljavanju akademskog interesa.

Ključne riječi: teorija prava i države, *curriculum*, ideologija, teorijski predmeti

Dr. sc. Nežla Borić

Redovna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
n.boric@pfsa.unsa.ba

Dr. sc. Lejla Balić

Vanredna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
l.balic@pfsa.unsa.ba

**RAZVOJ USTAVNOG I MEĐUNARODNOG JAVNOG PRAVA U STUDIJSKIM
PROGRAMIMA PRAVNOG FAKULTETA U SARAJEVU**

Sažetak

Ustavno pravo kao naučna disciplina dio je kurikuluma Pravnog fakulteta od njegovog osnivanja, s primarnim predmetom proučavanja ustavnog prava kao temeljne grane pravnog sistema moderne države. Razvoj ustavnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu neizostavno je pratio evoluciju i transformaciju ustavnopravnog uređenja i političkog sistema Bosne i Hercegovine koja je obilježila prvu polovinu 90-ih godina 20. vijeka. U vezi s tim, dio sadržaja nastavnih programa na predmetima ustavnog prava oslonjen je na proučavanje složenog pozitivnopravnog okvira ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine uspostavljenog na različitim nivoima državne vlasti. Teorijskopravni aspekti ustavnog prava usmjereni su na analizu ustavne istorije, uzajamnu povezanost ustavne politike i političkih institucija, te izučavanje uporednog ustavnog prava. Reformom nastavnog programa studija shodno Bolonjskom procesu, na predmetima naučne oblasti ustavnog prava nastojalo se harmonizirati programe na sva tri ciklusa studija, a sadržaj i metode poučavanja kreirati prema utvrđenim očekivanim ishodima učenja.

Međunarodno javno pravo je naučna disciplina koju karakterizira dinamičnost u razvoju. Predstavljeno je nizom pravila koja države ili narodi prihvaćaju kao obavezujuća u svojim međusobnim odnosima, uključujući odnose s međunarodnim organizacijama, te je obično uključeno u sporazume između suverenih država i/ili proizlazi iz takvih sporazuma. Jedno od najznačajnijih pitanja međunarodnog prava koje ga i čini pravnom disciplinom odnosi se na odgovornost država za međunarodna protivpravna djela. S obzirom na to, razumljivo je da zauzima važno mjesto u nastavnoj i naučnoistraživačkoj djelatnosti Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu od najranijih vremena do danas. Pored predavanja i vježbi, važni uvidi u praktične aspekte ove discipline realiziraju se kroz pravne klinike te stručnu praksu.

Ključne riječi: ustavno pravo, državnopravno uređenje, internacionalizacija
ustavnog prava, međunarodno javno pravo

Dr. sc. Meliha Povelakić
Redovna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
m.povlagic@pfsa.unsa.ba

Dr. sc. Sanjin Omanović
Redovni profesor
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
s.omanovic@pfsa.unsa.ba

Dr. sc. Abedin Bikić
Redovni profesor
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
a.bikic@pfsa.unsa.ba

Dr. sc. Almedina Šabić Učanbarlić
Vanredna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
a.sabic@pfsa.unsa.ba

Dr. sc. Darja Softić Kadenić
Vanredna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
d.softic@pfsa.unsa.ba

Anisa Ruhotina, MA
Stručna saradnica
PhD kandidatkinja
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
a.ruhotina@pfsa.unsa.ba

RAZVOJ NAUČNIH DISCIPLINA IZ OBLASTI GRAĐANSKO PRAVO I GRAĐANSKO PROCESNO PRAVO NA PRAVNOM FAKULTETU UNIVERZITETA U SARAJEVU

Sažetak

Autori ovog rada istražuju razvoj naučne i nastavne djelatnosti u oblasti građanskog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu od osnivanja Fakulteta do danas. Naučna i nastavna djelatnost u oblasti građanskog prava su se odvijale u okviru Katedre građanskog prava koja je osnovana istovremeno sa osnivanjem Fakulteta. Katedra građanskog prava je obuhvatala i obuhvata ne samo najužu oblast građanskog prava, kako materijalnog i procesnog, već i porodično pravo, privredno pravo, međunarodno privatno pravo i pravo intelektualnog vlasništva. Autori se u ovom prilogu primarno fokusiraju na građansko pravo, koje uključuje uvod u građansko pravo i opći dio građanskog prava, stvarno, nasljedno, obligaciono i građansko procesno pravo s pratećim izbornim predmetima, ali na mjestima gdje je to nužno i kada djelovanje pojedinih nastavnika nije moguće potpuno vezati za navedene oblasti, i striktno odvojiti od drugih, osvjetljavaju i širi kontekst.

Prilog je podijeljen na dvije cjeline. U prvom dijelu istražuje se razvoj navedenih oblasti do kraja XX stoljeća. Građanskopravna naučna oblast razvijala se i razvija zahvaljujući naučnim doprinosima pojedinih profesora koji su djelovali u različitim vremenskim periodima na Katedri građanskog prava. Autori u ovom prilogu istražuju historijski razvoj građanskopravne naučne oblasti od osnivanja Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu do početka XXI stoljeća, analizirajući nastavne djelatnosti, predstavljajući njihove nosioce, kao i razvoj naučne misli u navedenoj oblasti u BiH na koju su nastavnici Katedre za građansko pravo imali snažan utjecaj.

U drugom dijelu rada prati se razvoj koji koincidira i sa novim društveno-pravnim poretom samostalne države BiH, gdje se odvija proces transformacije i promjene cijelog pravnog modela, a prije svega vlasničkog poretka, što se duboko reflektira na oblast građanskog prava, ali i reforme visokog obrazovanja u okviru Bolonjskog procesa. Autori konstatiraju da su ključne reforme u oblasti materijalnog i procesnog prava, kao i reforma visokog obrazovanja, imale veliki utjecaj na razvoj naučnih oblasti koje se u radu istražuju i vodile jednom novom pristupu u nastavnom procesu.

Posebna je pažnja posvećena i nastavnom planu i programu u oblasti građanskog prava koji je reformiran od 2005. godine implementacijom Tempus projekta koji je za cilj imao reformu *curriculuma* Pravnog fakulteta. U posljednjoj deceniji i po, nastavni plan i program je i dalje dograđivan, dopunjavan novim sadržajima, prvenstveno kroz niz ponuđenih opcionih predmeta; njihov broj, raznovrsnost i aktuelnost ukazuju i na nove oblasti kojima se bave profesori i saradnici u okviru Katedre građanskog prava.

Ključne riječi: građansko pravo, obligaciono pravo, građansko procesno pravo, Katedra građanskog prava, razvoj nauke građanskog prava

Dr. sc. Džamna Vranić
Vanredna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
dz.duman@pfsa.unsa.ba

RAZVOJ NAUČNE DISCIPLINE PORODIČNO PRAVO NA PRAVNOM FAKULTETU UNIVERZITETA U SARAJEVU

Sažetak

Proces modernizacije geopolitičkog prostora koji od 1918. godine obuhvata Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca/Kraljevina Jugoslavija bio je spor i neusklađen s kulturnom pluralnošću u njemu. Nakon II svjetskog rata taj proces je revolucionarno preusmjeren prema komunističkoj ideologijskoj slici društvenog poretka. Zato su promjene u odnosu prema pravu pojedinca, konceptu porodice i iz tog izvedenih društvenih formi shvatljivi tek uz uvažavanje suštine socijalističke revolucije. Zakonodavstvo je u tim promijenjenim okolnostima temeljito preoblikovano u skladu s ideologijskom teleologijom.

U ovom radu bit će istraživani odrazi tih širih procesa na artikuliranje i razvoj nastavnih programa na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu.

Ključne riječi: porodično pravo, porodica, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, ideologija

Dr. sc. Borislav Petrović

Akademik
Redovni profesor
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
b.petrovic@pfsa.unsa.ba

Dr. sc. Amila Ferhatović

Vanredna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
a.ferhatovic@pfsa.unsa.ba

RAZVOJ KRIVIČNOPRAVNE NAUČNE OBLASTI

Sažetak

Razvoj krivičnopravne naučne oblasti na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu započeo je prije 75 godina, kada je 1946. godine Pravni fakultet osnovan i upisao prvu generaciju studenata. Krivičnopravna naučna oblast razvijala se i razvija zahvaljujući naučnim doprinosima pojedinih profesora krivičnog prava koji su djelovali u okviru ove naučne oblasti u različitim vremenskim periodima na Katedri krivičnog prava.

Autori u svom prilogu istražuju historijski razvoj krivičnopravne naučne oblasti od osnivanja Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu do danas, analizirajući nastavne djelatnosti, predstavljajući njihove nosioce, kao i razvoj krivičnopravne naučne misli kroz teoriju. Također istražuju i predstavljaju i podoblasti u okviru naučne oblasti (materijalnog) krivičnog prava kojima su se pojedini profesori bavili u svom naučnoistraživačkom radu, ali i kroz mentorski rad prijavljenih i odbranjenih doktorskih disertacija i magistarskih/završnih radova.

Na kraju priloga autori zaključuju da je razvoj krivičnopravne naučne oblasti na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu doprinio razvoju brojnih nastavnih predmeta, obaveznih i izbornih, ali imao i značajan utjecaj na sudsku praksu u oblasti krivičnog prava, obrazujući, između ostalih, nosioce pravosudnih funkcija, te na taj način pružio značajan doprinos i vladavini prava u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: krivičnopravna naučna oblast, krivično pravo, historijski razvoj, Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu

Dr. sc. Hajrija Sijerčić-Čolić

Redovna profesorica

Univerzitet u Sarajevu

Pravni fakultet

h.sijercic.colic@pfsa.unsa.ba

RAZVOJ NAUČNE DISCIPLINE KRIVIČNO PROCESNO PRAVO NA PRAVNOM FAKULTETU UNIVERZITETA U SARAJEVU

Sažetak

U radu se obrađuje razvoj naučne discipline krivično procesno pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu od njegovog osnivanja 1946. do danas. Kao prve korake možemo označiti predmete koji se od akademske 1947/48. godine predaju na Fakultetu pod nazivima Krivični sudski postupak sa seminarom i Organizacija sudova i javnih tužilaštava FNRJ. Istraživanja ukazuju na reorganizaciju predmeta Krivično procesno pravo sa osnovima kriminalistike i Krivično procesno pravo, kao i širenje pitanja koja oni proučavaju, što sve omogućava formiranje naučne discipline krivično procesno pravo s pripadajućim obaveznim i izbornim predmetima na svim ciklusima studija.

Istraženi dokumenti upućuju na zaključak da je okosnica razvoja krivičnog procesnog prava svestrana analiza odnosa između zaštite osnovnih prava i sloboda čovjeka i efikasnog krivičnog postupka, te da se u tom razvoju ne mogu zaobići elementi međunarodnog i evropskog krivičnog procesnog prava.

Osim spomenutih pitanja, u radu se daje osvrt na doprinos izabranog akademskog osoblja razvoju ove naučne discipline.

Ključne riječi: krivično procesno pravo, historijski razvoj, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

Dr. sc. Dragan Petrovec

Redovni profesor
Univerzitet u Ljubljani
Pravni fakultet
dragan.petrovec@pf.uni-lj.si

SLOVENSKA I BOSANSKOHERCEGOVAČKA PENOLOGIJA – TAJNA VEZA

Sažetak

Izlaganje se odnosi na autorova lična iskustva o rađanju i razvoju slovenske penologije i vezama s Bosnom i Hercegovinom, odnosno Sarajevom i profesoricom Rajkom Kupčević Mladenović.

Slovenska moderna penologija 70-ih godina počinje praktičnim eksperimentom više nego nekim teorijskim raspravama. Ta praksa ne potiče iz kriminologije nego iz psihologije. Penologija u Sloveniji tada takoreći nije poznata riječ. Otto Wilfert, austrijski psiholog, piše o suštini i značaju grupnog rada i njegovom uvođenju u zatvorsku okolinu. Tako se rađa poznati Eksperiment u Logatcu krajem šezdesetih godina prošlog vijeka.

Slijedi osnivanje Srednje penološke škole gdje autor preuzima mjesto predavača nove discipline zvane penologija. To je ujedno i vrijeme rađanja ozbiljnih problema. Šta je to penologija i da li je negdje nešto napisano o tome? Situaciju spašava profesorica Rajka Kupčević Mladenović koja u svom udžbeniku crta jasne okvire i polazišta pa time pomaže mladom nastavniku da napiše, iskreno rečeno najviše prepíše, teoretske osnove pa i historiju penologije.

Nakon trideset godina od spomenutog eksperimenta, ukazala se potreba da se penologija uvede kao predmet na magistarskom studiju Pravnog fakulteta u Ljubljani. Potreba se ukazala dosta ranije, ali nastojanja nekako nisu urodila plodom.

Godine koje dolaze svjedoče o saradnji i autorovim posjetama i održanim predavanjima na Pravnom fakultetu u Sarajevu. Najjače uspomene vezane su za studente koji u "ratnim vježbama" donose blaže presude nego slovenski studenti u istim primjerima, iako historijski razvitak kažnjavanja u Sloveniji potvrđuje da se na tom prostoru odavno prestalo sa izvršavanjem smrtne kazne (1956) i počelo s humanizacijom kažnjavanja i izdržavanja kazne.

Prema tome, perspektiva slovenske penologije jeste i u daljnjoj saradnji s prijateljima u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: penologija, kažnjavanje, Eksperiment u Logatcu, Slovenija, Bosna i Hercegovina

Dr. sc. Kanita Imamović-Čizmić

Vanredna profesorica

Univerzitet u Sarajevu

Pravni fakultet

k.imamovic-cizmic@pfsa.unsa.ba

DRŽAVNA INTERVENCIJA U EKONOMIJI – OD EKONOMSKE POLITIKE DO EKONOMSKE ANALIZE PRAVA

Sažetak

Nauka se dugo bavi odnosom države i ekonomije pokušavajući iznaći adekvatne zakonitosti koje će objasniti kako država usmjerava privrednu aktivnost radi održavanja tržišne stabilnosti i ostvarivanja ekonomskog razvoja. Jednostavno, u teoriji se često pravi paralela koja kaže: “Kao što demokratija ne može postojati bez vladavine prava tako ni privredne aktivnosti ne mogu postojati bez adekvatne državne regulative.” Ekonomska politika je naučna disciplina koja se bavi pitanjem iznalaženja odnosa i zakonitosti u vezi s mjerama i aktivnostima koje država poduzima radi ostvarivanja određenih makroekonomskih ciljeva. U tom kontekstu uloga prava, odnosno pravne struke, jeste pretvaranje određenih instrumenata i mjera ekonomske politike u dobru pravnu normu. Iz toga je nedvosmislen značaj povezanosti pravne i ekonomske nauke koji se dalje razvija kroz mnogobrojne naučne discipline od prava konkurencije, prava tržišta vrijednosnih papira do ekonomske analize prava. U radu će se ukazati na taj razvojni put koji se odvijao u najmanje dva povezana smjera u formi nastavnih predmeta i u okviru naučnih istraživanja. Konceptualna nit, označena kao regulatorna uloga države, koja se održava u naučnim disciplinama okupljenim u Katedri pravno-ekonomskih nauka, svakako predstavlja potvrdu o nerazdvoživosti države, prava i ekonomije u najširem smislu riječi te je neiscrpno izvorište za naučnoistraživački rad.

Ključne riječi: regulatorna uloga države, kreatori ekonomskih politika, pravo i ekonomija

Dr. sc. Edina Sudžuka
Vanredna profesorica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
e.sudzuka@pfsa.unsa.ba

RAZVOJ FINANSIJSKOPRAVNIH NAUČNIH DISCIPLINA NA PRAVNOM FAKULTETU U SARAJEVU

Sažetak

Reforma *curriculum*a i prelazak na bolonjski studijski program na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu u prethodne dvije decenije donijela je niz novina i u oblasti finansijskog prava. Bolonjski proces podrazumijevao je pripremu *syllabusa* za sva tri studijska ciklusa: I, II i III. Katedra pravno-ekonomskih nauka na Pravnom fakultetu odgovorila je potrebama i zadacima prelaska na bolonjski program studiranja na dvije naučne oblasti koje obuhvata – pravno-ekonomske nauke i finansijsko pravo.

Na tragu djelimične dezintegracije finansijskog prava koje je, kao zasebna naučna i nastavna disciplina, i dalje zadržalo svoj obuhvat i cjelovitost za potrebe izučavanja na I ciklusu studija, a slijedeći ideju osamostaljivanja i razvoja zasebnih nastavnih disciplina prisutnu na univerzitetima susjednih država, u *curriculum* se uvode naučne discipline Porezno pravo i porezni sistem kao obavezni predmet i Budžetsko pravo kao izborni predmet na II ciklusu studija. Bolonjski proces donio je mogućnost optiranja za jedan izborni predmet studentima od II do IV godine studija, te je uspostavljeno pet izbornih predmeta iz naučne oblasti finansijsko pravo za studente VIII semestra od kojih su do sada izvođeni: monetarno i bankarsko pravo i porezni obveznik i porezna obaveza (novi naziv predmeta je Osnove poreznog prava).

Na trećem ciklusu studija, kroz proces reforme 2005. godine uveden je finansijskopравни smjer na kojem su se izučavale nastavno-naučne discipline iz ove oblasti. Izmjenama *curriculum*a od 2018. godine promijenjen je i naziv smjera, te načinjene izmjene u broju i sadržaju ponuđenih izbornih nastavnih disciplina za koje studenti mogu optirati.

Ključne riječi: Bolonjski proces, finansijsko pravo, porezno pravo, međunarodno porezno pravo

Dr. sc. Zdravko Lučić

Vanredni profesor
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
z.lucic@pfsa.unsa.ba

Mirza Hebib, mag. iur.

Viši asistent
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
m.hebib@pfsa.unsa.ba

RIMSKO PRAVO – LEGITIMACIJSKI FAKTOR EUROPSKOG IDENTITETA

Sažetak

Rimsko pravo predstavlja jedno od temeljnih civilizacijskih dostignuća i posebnosti europskog kontinenta. Ono je suvremenom europskom pravu podarilo temeljne vrijednosti, pojmove i institute, te bez njegova proučavanja i poučavanja ne postoji mogućnost razumijevanja europske pravne kulture i privatnopravne teorije. Zbog posebne uloge u razvoju prava, katkad se *romanitas* nekog područja ističe kao jedno od mjerila europskog identiteta.

Autori u radu analiziraju položaj rimskog prava u okviru sveučilišnog pravničkog obrazovanja na Višoj islamskoj šerijatsko-teološkoj školi (1937–1945) i Pravnom fakultetu u Sarajevu (od 1946). Ukazuju na tradiciju združenosti *mos italicus* i *mos gallicus* u proučavanju i podučavanju rimskog prava, te izazove i perspektive s kojima se rimsko pravo kao nastavni predmet i znanstvena disciplina suočavalo imajući u vidu širi povijesni kontekst.

Ključne riječi: Pravni fakultet u Sarajevu, Viša islamska šerijatsko-teološka škola, rimsko pravo, europski identitet

Dr. sc. Enes Durmišević

Redovni profesor

Univerzitet u Sarajevu

Pravni fakultet

e.durmisevic@pfsa.unsa.ba

TRADICIONALNI I NOVI PRISTUPI IZUČAVANJU PRAVNE HISTORIJE NA PRAVNOM FAKULTETU UNIVERZITETA U SARAJEVU

Sažetak

Izučavanje pravne historije ima dugu institucionalnu tradiciju u Bosni i Hercegovini. U okviru prvih viših škola za obrazovanje pravničkih kadrova u Bosni i Hercegovini (Šerijatska sudačka škola/Viša islamsko-šerijatsko-teološka škola) nailazimo na nastavne predmete s naglašenim pravno-historijskim sadržajem. Ovu tradiciju nastavlja Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Osnivanjem Katedre za historiju države i prava na Pravnom fakultetu u Sarajevu, pravna historija je konačno dobila svoj institucionalni okvir. Prvi predstavnici ove discipline na Pravnom fakultetu u Sarajevu bili su: Aleksandar Solovjev, Branislav Nedeljković i Miroslav Đorđević. Vremenom se odvajaju nacionalna i opća pravna historija. Pionir pravne historije Bosne i Hercegovine bio je Avdo Sućeska, koga će kasnije naslijediti Mustafa Imamović. Općom pravnom historijom bavili su se Đorđo Samardžić i Raifa Festić.

Tokom prve dvije decenije XXI stoljeća pravna historija prolazi kroz proces transformacije. Podmlađivanje kadrova bio je samo jedan aspekt. Mnogo važnija bila je transformacija u predmetu i pristupu izučavanju pravne historije. Kao posljedica toga, Katedra za historiju države i prava preimenovana je u Katedru za pravnu historiju i komparativno pravo. Ovaj proces transformacije približio je pravnu historiju u Bosni i Hercegovini drugim (pravnim) disciplinama, ali i najnovijim tokovima evropske i općenito zapadne pravne misli.

Ključne riječi: pravno obrazovanje, historija države i prava, Pravni fakultet u Sarajevu

Tahir Herenda, LL.M.

Stručni saradnik
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
t.herenda@pfsa.unsa.ba

Dr. sc. Amila Svraka-Imamović

Asistentica
Univerzitet u Sarajevu
Pravni fakultet
a.svraka.imamovic@pfsa.unsa.ba

**RAZVOJ KOMPARATIVNOG PRAVA NA PRAVNOM FAKULTETU
UNIVERZITETA U SARAJEVU**

Sažetak

Razvoj komparativnog prava kao naučne discipline veže se za XIX i XX stoljeće, i od tada do danas je prošao mnoge transformacije. Ipak, jedna od konstanti komparativnog prava jeste njegovo izučavanje na mnogobrojnim univerzitetima, pa tako i na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu.

Ovaj referat ima za cilj da analizira nastanak i razvoj izučavanja komparativnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, s posebnim osvrtom na razvoj u posljednje dvije decenije, odnosno na Bolonjski proces.

Cilj referata je i da da opći osvrt na komparativno pravo kao naučnu disciplinu, da situira početak izučavanja komparativnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, da elaborira pristupe u izučavanju komparativnog prava, da predstavi predmete studija koji se bave komparativnim pravom, da da kraći pregled literature koja se koristi na studijskim predmetima, da ocijeni interes studenata za ovu naučnu disciplinu, te da ukaže na trendove njenog razvoja u bliskoj budućnosti. U pogledu promjena koje je Bolonjski proces donio, referat će nastojati prikazati novine u izučavanju i istraživanju komparativnog prava kao naučne discipline nastale nakon implementacije Bolonjskog procesa, te ponuditi pregled iskustava u provođenju reformiranog *curriculum*a.

Referat je sačinjen na osnovu analize nastavnih i izvedbenih planova i programa, udžbenika i ostale obavezne i dopunske literature na predmetima dodiplomskog, postdiplomskog i doktorskog studija.

Ključne riječi: komparativno pravo, naučna disciplina, razvoj studijskih predmeta, Bolonjski proces

Dr. sc. Marko Petrak
Redovni profesor
Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
marko.petrak@pravo.hr

RIMSKO PRAVO I SUVREMENI PRAVNI SUSTAVI

Sažetak

U raspravi o ulozi i značenju rimskog prava u suvremenom svijetu, sljedeća dilema postavlja se kao prethodno “pitanje svih pitanja”: kako zapravo danas u primarnom smislu shvatiti izrazito kompleksan pojam rimskog prava? Nužna refleksija o navedenom pitanju određuje kako pristup rimskom pravu kao znanstvenoj disciplini, tako i pristup rimskom pravu kao predmetu u kontekstu suvremene pravne naobrazbe, što sve nedvojbeno presudno utječe i na shvaćanje rimskog prava u svekolikoj pravničkoj i općoj javnosti.

Tijekom posljednjih stotinjak godina iskristaliziralo se nekoliko takvih mogućih pristupa rimskom pravu. Napuštajući stoljetni pristup rimskom pravu kao pozitivnom pravu koji je kulminirao u 19. stoljeću kao “zlatnom vijeku” pandektistike, u prvoj polovini 20. stoljeća razvila su se različita povijesnopravna shvaćanja rimskog prava, usredotočena s jedne strane na istraživanje klasičnog rimskog prava kao najizvršnije paradigme i modela privatnopravnog diskursa uopće, a s druge strane na istraživanja rimskog prava u kontekstu drugih antičkih pravnih poredaka kao njihova razvojnog vrhunca.

U drugoj polovini 20. stoljeća, pak, potaknuto (i) idejom europskog ujedinjenja i jedinstvenog europskog prava, postupno je u prvi plan dospjelo shvaćanje o rimskom pravu kao tradicionalnom europskom općem pravu (*ius commune*) u smislu svojevrzne preteče tog integracijskog procesa, čime je rimska pravna tradicija s njome pripadnim načelima, institutima i rješenjima kao zajednički temelj europske pravne kulture postala relevantnim čimbenikom i u oblikovanju suvremenog europskog identiteta.

Kriza ideje i provedbe europskog ujedinjenja koja obilježava prva desetljeća 21. stoljeća, nedvojbeno je dovela u pitanje i takvo shvaćanje rimskog prava kao reduktivno i na određeni način instrumentalizirano. U tom smislu, nadilazeći europeistički pristup u smjeru onog univerzalnog, otvorio se prostor za isticanje u prvi plan shvaćanja rimskog prava kao velike svjetske pravne tradicije (*civil law*) između ostalih takvih pravnih tradicija (*common law*, islamsko pravo, hindsko pravo i dr.), pri čemu bi komparativna pravna metoda, kako dijakronijska, tako i sinkronijska, trebala postati temeljnim instrumentom u potrazi za optimalnim pravnim rješenjima, kako “globalno”, tako i “lokalno”. Takvim pristupom nedvojbeno

bi se reafirmiralo značenje rimskog prava za suvremene pravne sustave u svjetskim razmjerima, kako u teorijskom, tako i u praktičnom smislu.

Ključne riječi: rimsko pravo, *ius commune*, *civil law*, veliki pravni sustavi, komparativno pravo

